

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

3. Do Betlehema

Jozef i Miriam poznali násilnú krutosť Rimanov, ktorí roky plienili po celom okolí. A hoci už od Dávidových čias Židov iritovalo každé sčítavanie ľudu, Lukáš chce ukázať, že Ježiš – hoci sa ešte ani nenarodil – sa nezaraďuje medzi rebelov proti utláčateľom. Jeho rodičia poslúchnu nariadenie o sčítaní a idú do Betlehema. A to práve v najkritickejšom momente: pred pôrodom. No podľa evanjelistu Matúša mohol mať Jozef svoj dedičný podiel v Betleheme, a preto si manželku mal odvieť práve tam.¹ Dnes už nezistíme, ako to presne bolo, lebo zrejme podrobné informácie nemal k dispozícii ani evanjelista Lukáš. Akokoľvek, obe ich správy by sa mohli aj dopĺňať.

Do Betlehema, kúsok na juh od Jeruzalema, to bolo dobrých 150 km horskými cestičkami. Miriam nerobila okolky. Keď sa jej cesta so stupňujúcou námahou za Jeruzalemom chýlila ku koncu, prechádzali s Jozefom pri hrobe pramatky Ráchel, Jakubovej obľúbenej manželky. Miriam zaiste vedela, že zomrela po dlhej ceste pri pôrode. Ľahko si mohla pomyslieť: Nebude to Pán chcieť aj odo mňa?

Keď prišli do Betlehema, rodiska kráľa Dávida, ktorý mal srdce pastiera, mohlo byť len prirodzené, že Jozefova rodina sa nemusela potešiť z neznámej a nečakanej manželky vo vysokom štádiu tehotenstva. Skutočnosť, že dom Jozefovej rodiny – v prípade chudobných pozostávajúci iba z jednej miestnosti – bol preplnený, hovorí aj o tom, že na pôrod prvorodičky vhodný nebol.² Zrejme preto Miriam rodí v špinavej, chladnej maštali a snaží sa uveriť, že jej dieťa je Pánovým synom. A pochopiť, prečo si pre jeho príchod vybral ukážkové provizórium. Aj keď sa evanjeliá o zvieratách v betlehemskej maštali nezmieňujú, Lukášovi stačilo spojitost s prorokom Izaiášom naznačiť prostredníctvom jasieľ. No nielen Izaiáš, ale i naša skúsenosť dosvedčuje, že domáce zvieratá si svojho pána veľmi dobre poznajú už po hlase, kým o nás ľudoch to vždy neplatí.³

Už počnúc cestou do Betlehema všetko protirečilo tomu, že sa má narodiť Mesiáš. Miriam prijíma, že ju Boh neušetril od namáhavej cesty, že jej nezabezpečil dôstojný príchod pre pôrod, možno ani láskavú pomoc najbližších. A to v jednom z najťažších momentov v živote ženy. Najmä v staroveku bol pôrod neustálym rizikom smrti matky i dieťaťa. Je

¹ Porov. *Mt* 2, 11.

² Keďže evanjelista Lukáš nepochádzal z Palestíny, nepoznal z vlastnej skúsenosti jej vtedajšie reálie. Vo svojom evanjeliu hovorí, že pre Máriin pôrod nebolo v Betleheme miesto (*Lk* 2, 7). Grécke slovo *katalyma*, ktoré použil nielen v tomto prípade, ale aj pre miesto slávenia Poslednej večere (*Lk* 22,11) má význam v zmysle *príbytku*. Jeho slovenský preklad v *Lk* 2,7 ako *hostinec* nie je najvhodnejší.

³ Porov. *Iz* 1, 3.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

pravda, že *Lukášovo evanjelium* nám Ježišov príchod predstavuje vo veľkej radosti, ale je to skôr radosť z nadchádzajúcej spásy, vyrastajúca na pozadí bolesti a tmy.⁴

Dodnes je v Betleheme mnoho vápencových dutín a previsov, kam sa pastieri aj so svojimi stádami na noc uchýľovali. Hoci sa Jozef zaiste snažil pre Miriam zabezpečiť vhodnejší prýbytok, Pán nechcel, aby sa Ježiš narodil uprostred ruchu. Viac ako pohodlie potrebovali súkromie. A potom vedel, že ani do chudobného betlehemskeho domu by sa opovrhovaní, nečistí pastieri – Pánovi maličkí – nedostali a nepriniesli by pre Miriam ani pre Jozefa posilu vo viere. Možno ani mudrci by v mestečku plnom ľudí nevedeli rozoznať, komu vlastne zvláštna hviezda patrí. A potom, keby sa Ježiš bol narodil v Nazarete, ako by stretli ďalších chudobných Pána: Simeona, Annu...? A mohli by sme pokračovať ďalej a ďalej. Tak evanjelisti ukazujú, že Boh je ten, ktorý vie. Zároveň, že od tmy viery zďaleka neoslobodil ani Miriam ani Jozefa. Ale tiež to, že ak dopustí, neopustí. Práve naopak. No protekciu nemal ani jeden z nich. Veď ako by nám boli – okrem hriechu – vo všetkom podobní?

„Blahoslavení chudobní, lebo vaše je Božie kráľovstvo.“ Lk 6, 20

V betlehemskej maštali sa tak mohli stretnúť chudobní pastieri s chudobnou rodinou i pocestní mudrci s pocestnými z Nazareta. Lukáš zdôrazňuje, že keď pastieri začuli Božie slovo cez anjela, stanú sa po Miriam a Jozefovi nielen prvými poslucháčmi, ale aj prvými ohlasovateľmi evanjelia. Hneď poslúchnu a idú vyhľadať novonarodeného Spasiteľa. Dokonca po dlhom Pánovom mlčaní môže aj Miriam počuť Pánov odkaz, odovzdaný cez pastierov: „*Dnes sa vám narodil Spasiteľ!*...“ Ktovie, či jej nebolo ťažké, keď sa znova a znova dozvedala od cudzích ľudí hlboký zmysel toho, čo sa dialo a tak intímne týkalo práve jej. Aj od tých najposlednejších, akými boli pastieri, ktorí pre svoj život v prírode nemohli zachovávať všetky predpisy zákona. Vskutku, Miriam bude celý život odkázaná na to, aby hľadala Božie stopy vo vonkajších okolnostiach. Možno to Pánovi zazlievame aj my, no ak by mala všetko vopred jasné, podobala by sa skôr na nejakého robota než na osobu schopnú slobodne a zodpovedne vstúpiť do spolupráce s Najvyšším. Je možné aj to, že Miriam predpokladala, že súhlasom s porodením Božieho Syna jej poslanie je na konci. Ale nebolo to tak. Dobrodružstvo s Pánom sa rozvinulo práve vtedy, keď si myslela, že svoje *áno* splnila.

⁴ Porov. *Lk* 1, 14. 28. 58 (pričom vo verši 14 sa motív radosti opakuje) a *Lk* 2, 10.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

2. Do judejských hôr

Stať sa učeníkom vteleného Slova znamená žiť v pohybe. Aj Miriam kráčala nielen na ceste viery, ale veľmi často aj reálne. V Lukášovom opise Ježišovho detstva ďalej čítame, že Miriam sa hneď ponáhľala hornatým krajom – presne taký ho možno vidieť i dnes – k svojej príbuznej Alžbete. Zachytila totiž nenápadné znamenie, ktoré jej slovami anjela nechal Pán.

V tých časoch dcéry súce na vydaj nemohli chodiť samé skoro ani na ulicu, nieto ešte na výlety po krajine. Žili chránené v úzkom kruhu domova. O to skôr, ak už boli zasnúbené. Hoci Miriam svojim najbližším nemohla len tak ľahko zdôvodniť, prečo chce navštíviť Alžbetu, predsa cítila, že musí ísť. Ak si dovolenie vyžiadala, znamená to, že nebola pozväzovaná zvyklosťami a vedela byť vo svojich rozhodnutiach pevná. Mala svoju hlavu, srdce i vôľu. A rodina jej dôverovala.

Keďže Zachariáš bol nemý a Alžbeta sa so svojím tehotenstvom skrývala, zvesť o tom, že konečne budú mať potomka, sa nemohla rozšíriť, najmä nie do vzdialenej Galiley. A tak Pán pripravil pre Miriam nečakané svetlo, či sa jej samej to všetko s návštevou Božieho posla nespávalo: Alžbetu podľa jeho slov naozaj nájde v požehnanom stave.

Miriam pravdepodobne poznala Alžbetino zahanbenie pred príbuznými či verejnosťou, možno za ňu Pána i prosila. Evanjelium nehovorí, že jej išla pomáhať, ako si to väčšinou automaticky vysvetľujeme. Veď ktovie, či potrebovali pomoc mladého dievčaťa z tak ďaleka, keď v ňom čítame, že Zachariášovci mali svojich príbuzných a susedov. Ledaže by sa Alžbeta bola skrývala aj pred nimi. No Miriam mohla vycítiť, že potrebuje aj solidárnu blízkosť a povzbudenie, ktoré znamenajú viac ako čisto fyzická pomoc. Zaiste chápala, že tehotenstvo v poslednom štádiu dáva zabrať aj mladým ženám, nieto ešte žene v pokročilom veku, ktorá na príchod dieťaťa už ani nepomyslela. A možno chcela byť aj ona tam, kde koná Pán. Aby aj o nej mohli platiť Izaiášove slová: „*Aké krásne sú na horách nohy... posla dobrej zvesti...*“⁵

„Blahoslavená je tá, ktorá uverila, že sa splní, čo jej povedal Pán.“ Lk 1, 45

Tradícia umiestňuje stretnutie Miriam s Alžbetou do dedinky Ain Karim na vrškoch neďaleko Jeruzalema. Miriam sotva napadlo, že sa s dieťaťom pod srdcom podobá na archu zmluvy, ktorá v časoch kráľa Dávida vystupovala práve po tých istých judejských horách k Jeruzalemu. A tiež ako archa, aj ona tam ostane tri mesiace.⁶ Skôr mohla cestou uvažovať o pramatke Säre, lebo aj jej už pred stáročiami Pán povedal, že „Bohu nič nie je nemožné“.

⁵ Iz 52, 7.

⁶ Porov. 2 Sam 6, 9 – 13.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

Začala tušiť, že ak Pán vracia plodnosť Alžbete ako dávnym pramatkám, budú sa diať veľké veci?

Keď sa Miriam otvorila pre svoju vzdialenú príbuznú, dostala z Božej dobroty znamenie, bez ktorého by jej situácia bola enormnou záťažou: Alžbeta naozaj čaká dieťa. Ba dokonca Alžbeta už vedela, že matkou bude aj ona. Boh to robí zvyčajne vždy tak: niečo dá vytušiť v srdci a potom, hoci v tme, ukazuje vtelené, reálne stopy svojho účinkovania v dani okolo. Aj preto sa Miriam, počnúc stretnutím s Alžbetou, učila ešte pozornejšie čítať Božie znamenia v rôznych okolnostiach života.

Keďže sa Alžbeta so svojím tehotenstvom skrývala, je o to dojímavejšie, že Pán k nej nepriamo pozval Miriam, aby sa vzájomne potešili. Alžbeta od radosti žehná mladú Miriam, ako voľakedy Debora žehnala statočnú Jahel a podobné požehnanie dostala i odvážna Judita.⁷ Obe svedčia o tom, že vzájomná otvorenosť a solidarita rôznych generácií – už starej Alžbety s mladučkou Miriam – je nielen možná, ale i plodná a radostná. Hovorí to o výnimočnej ľudskej zrelosti oboch: vyvyšujú jedna druhú a spoločne chvália Boha. Nemyslia na to, čo o nich povedia ľudia. Sú orientované na Pána a na nový život. Pri tomto šťastnom stretnutí nám nevdojak – a cestou späť možno i Miriam – prichádza na um iná, a predsa podobná dvojica krásnych pramatiek dejín spásy: už starej Noemi a jej nevesty, mladej Rút, ktoré sa tešili z bolestne a dlho očakávaného „spoločného“ potomka, ktorého im sprostredkoval Pán. Aj Miriam u Alžbety zažila prekypujúcu radosť z komunikácie, spoločnú potechu z nového života. Bol to nádych pred ďalšou náročnou etapou? Ešte skôr, ako sa všetko stane temným pri stretnutí s Jozefom?

Ak pozorne čítame tento evanjeliový úryvok, môže nám pripadať zvláštne, že podľa Lukáša sa Miriam vrátila do Nazareta ešte pred Alžbetiným pôrodom. V skutočnosti to tak nemuselo byť. Evanjelista Lukáš je totiž pri písaní evanjelia hodne poriadkumilovný. Nezačne novú tému, kým nedokončí predchádzajúcu.⁸ Preto môžeme predpokladať, že Miriam ostala u svojej príbuznej aj počas pôrodu. A ochota pomáhať ju určite urobila zručnou. Veď Pán najlepšie vedel, že pri narodení Ježiša sa jej zide každá, i najmenšia skúsenosť, najmä ak bude ponechaná sama na seba.

⁷ Porov. *Sdc* 5, 24; *Jdt* 15, 10.

⁸ Napríklad v *Lukášovom evanjeliu* sa o Ježišovej verejnej činnosti začína hovoriť až po smrti Jána Krstiteľa.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

1. Dievča z Nazareta

V Palestíne tých čias sa domčeky chudobných stavali zväčša opreté o vápencové svahy, do ktorých sa vyhlbila časť príbytku. K nim sa zvyčajne vytesal aj priestor na skladovanie potravín či nástrojov alebo i malá maštaľ. V zime kameň udržiaval v miestnostiach znesiteľnú teplotu a počas letných páľav aspoň trochu chladil. Zvyšky takéhoto domčeka sa dodnes uchovávajú v Bazilike Zvestovania, kde podľa tradície Pánov posol navštívil chudobnú židovskú dievčinu.

Kto bola Miriam z Nazaretu? Evanjelium nám o nej vo chvíli zvestovania hovorí len to, že bola zasnúbená s Jozefom z Dávidovho rodu. Nebola dcérou kňaza, ani nepatrila do kňazskej rodiny. Zrejme žila nenápadným životom chudobného židovského dievčaťa a čakala, až si ju Jozef odvedie do svojho domu. V tých časoch bol manželský život zameraný v prvom rade na plodenie detí, preto sa svadba diala až vtedy, keď dievča dozrelo a mohlo sa stať matkou. Preto Miriam mohla mať v čase zvestovania okolo dvanásť či trinásť rokov.

Návšteva Božieho posla ju pravdepodobne prekvapila pri každodenných prácach. V Písme realisticky čítame, že sa preľakla, no vzápätí sa s priesračnosťou čistých srdcom a priamosťou žien, ktoré si uvedomujú svoju hodnotu, pýta anjela: „*Ako sa to stane?*“ Možno aj preto, že čas jej plodnosti ešte neprišiel. Vidíme, že pri stretnutí s Božím poslom nie je zakríknutá ani pasívna. Naopak, má odvahu klásť otázky. A skutočne, Miriamin postoj a slová nasvedčujú, že jej premena v zrelú ženu nastáva. Už nijako nie je dievčatkom. Ako opravdivá Židovka vedela, že jej Boh miluje prvotiny, a preto mohla porozumieť, že z jej strany pre Božie plány nezrelosť už nebude prekážať.

V krátkom čase si musela uvedomiť – veď Pán čakal od nej plnohodnotné *áno* –, že neviditeľný Boh ju pozýva do priamej spolupráce. Preto nielen predstavy o svojej budúcnosti, ale aj mienku ľudí, i tých najbližších, ba i svoj život musí dať bokom. Aby jej *áno* mohlo byť

v tej najdiskrétnejšej oblasti každej ženy úplné, zaiste jej Pán prostredníctvom anjela dal možnosť aspoň matne si uvedomiť jeho dôsledky. Najmä sklamanie, ktoré môže spôsobiť Jozefovi a svojej rodine, či hanbu pred verejnosťou. Hoci taká mladučká, vo veku najkrajších snov a ideálov, súhlasila a dala Božie pranie do centra svojho života. Takéhoto úplného nasadenia je schopný asi len mladý človek. Vskutku, *áno*, ktoré dala Pánovi, ohromne skomplikovalo jej už aj tak náročný život.

Ako je možné, že bola schopná toľkej disponibility, že bola natoľko zrelá? Čo vieme o jej živote viery, o jej vzťahu k Bohu? Málo. Napríklad to, že sa ako veriaca Židovka ráno i večer modlievala slovami Písma: *Počúvaj, Izrael...* Zrejme sa túto modlitbu o láske k Pánovi, krédo pravých Izraelitov, modlila celým srdcom, veľmi úprimne a hlboko. A ak by aj pre svoju

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

mladosť ešte nepoznala dobre Písma, Duchu Svätému na účinkovanie v nej zaiste stačila. Lebo kto miluje, ten zachováva, čiže počúva a počúvne Otcovo slovo. A u neho si nielen Duch Svätý, ale celá Trojica môže urobiť svoj príbytok.⁹

Nazvala sa slúžkou, ale slúžkou Boha a ľudí pre Boha. Nie pre historické okolnosti patriarchálnej doby. Ani pre pokoru, ale pre ochotu. Presne tak, ako Izaiáš nazval Mesiáša Pánovým služobníkom – ako najvýrečnejší predobraz jej nastávajúceho syna.

„Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.“ Mt 5, 8

Správa o tomto stretnutí s anjelom Gabrielom sa do evanjelií mohla dostať až po jej smrti, keď už nebolo možno spresniť ju ani rozšíriť. Sústreďuje sa na to najdôležitejšie, čo máme vedieť o vtelení Božieho Syna, nie na ňu – ako to uvidíme aj pri ostatných udalostiach z jej života. Aj preto nám neodpovedá na všetko, čo by nás zaujímalo. Anjel jej kázal iba tri veci: radovať sa, nebáť sa a dať dieťaťu meno. O ostatné sa mal postarať Najvyšší. Boh jej v tomto zjavení dal poznať iba to najnutnejšie, a síce, že počne Božím pôsobením. Zostúpi na ňu Duch Svätý a ako ľud na púšti chránil tieň Pánovho oblaku, tak svojou ochranou zatieni i ju. To jej malo stačiť, aby prijala všetky komplikácie spojené s nečakaným tehotenstvom. Zvyšné ostalo v tme, aby deň čo deň zodpovedne kráčala v ústrety nejasnej budúcnosti.

Z evanjelia nevieme presne určiť, či sa Mária rozhodla pre panenstvo, ktoré Jozef mal chrániť, alebo pre manželstvo, ktoré jej mal pomôcť naplniť. No Máriina čistota sa prejavovala nielen panenstvom, ale najmä odpútanosťou od seba: Ak chcela zostať pannou, Boh ju volá byť matkou. Ak chcela byť matkou, čo je reálnejšie, má sa ňou stať panensky. Jej *staň sa* bolo oveľa hlbšie ako len súhlas pre materstvo, zahrňovalo celú jej bytosť.

Kontext celého evanjelia naznačuje, že tajomstvo zvestovania počas Ježišovho verejného účinkovania neprekročilo Miriamine ústa. Jej mlčanie nás udivuje. Možnosť byť Božou matkou, a byť ňou nečakaným a nepochopiteľným spôsobom, by vyviedla z rovnováhy každého. A skutočne. S kým o tom hovoriť, na koho sa obrátiť? Ved' sa hneď nemohla presvedčiť, či anjelove slová neboli len nejakým druhom preludu. Ak Miriam, taká mladá, chráni svoje tajomstvo v úplnom mlčaní, svedčí to o jej mimoriadnej zrelosti.

Pánov anjel hovoril o dvoch ženách: o ešte neplodnej Miriam a už nadobro neplodnej Alžbete. Do života oboch zasiahol Pán. Obdarí novým životom tú, ktorá nepozná muža, a aj tú, ktorá podobne ako pramatka Sára bola dvojnásobne neplodná: aj pre svoj vek dávno po období plodnosti.

⁹ Porov. Jn 14, 23 – 24.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

Skutočnosť, že Lukášovo rozprávanie je veľmi podobné iným zvestovaniam Starého zákona, napríklad aj ohláseniu narodenia mocného vysloboditeľa Samsona¹⁰, naznačuje jeho úsilie ukázať, že Miriam svojím *áno* nielen počúva Božie posolstvo. Ona ho aj počúvne, čiže poslúchne a stane sa tak prvorodenou učeníčkou radostnej zvesti svojho syna. Svojím *áno* podpisuje nielenže bianko Pánovi, ale aj záväznú prihlášku do celoživotného učeníctva radostnej zvesti, ktorú jej ohlásil anjel. Prvá počula evanjelium o bezprostrednom príchode Ježiša Krista a prvá si ho zvolila.

¹⁰ Porov. *Sdc* 13, 2 – 5.